

Sygn. akt III KK 240/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Andrzej Stępka (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Grabowska

po rozpoznaniu w dniu 13 lipca 2022 r. na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
w sprawie P. C. skazanej z art. 217 § 1 k.k. i innych,
kasacji Prokuratora Rejonowego w B. na niekorzyść skazanej
od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 grudnia 2021 r., sygn. akt IX Ka [...],
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w B. z dnia 27 października 2020 r., sygn.
akt II K [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Rejonowej w B. skierował do Sądu Rejonowego w B. akt oskarżenia przeciwko P. C., zarzucając jej popełnienie czynu z art. 207 § 1 k.k. polegającego na tym, że w okresie od marca 2016 r. do 19 września 2018 r. w B. woj. [...] oraz w miejscowości G. w woj. [...], znęcała się psychicznie nad swoim synem J. C. w ten sposób, że bez powodu wszczyniała awantury domowe, w trakcie

których ubliżała mu słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, krytykowała, ośmieszała oraz groziła pozbawieniem życia i zdrowia.

Po przeprowadzeniu postępowania, Sąd Rejonowy w B. wyrokiem z dnia 27 października 2020 r., w sprawie II K [...], orzekając w ramach zarzucanego P. C. czynu, uznał oskarżoną za winną tego, że w okresie od marca 2016 r. daty bliżej nie ustalonej do dnia 19 września 2018 r. w B. w woj. [...] oraz w miejscowości G. w woj. [...], znęcała się psychicznie i fizycznie nad swoim synem J. C., nieporadnym ze względu na wiek i stan fizyczny w ten sposób, że bez powodu wszczyniała awantury domowe, w trakcie których ubliżała mu słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, krytykowała oraz groziła pozbawieniem życia i zdrowia, a także szarpała go i biła po ciele – a więc uznał Sąd P. C. za winną występku z art. 207 § 1a k.k. i za to wymierzył jej karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k., art. 70 § 2 k.k. i art. 73 § 2 k.k. warunkowo zawiesił na okres 2 lat próby, oddając oskarżoną w okresie próby pod dozór kuratora; na podstawie art. 72 § 1 pkt 1 k.k. zobowiązał oskarżoną do informowania kuratora sądowego o przebiegu okresu próby jeden raz na 3 miesiące.

Apelację od tego wyroku wniosła obrońca oskarżonej, która zarzuciła wystąpienie bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., a nadto podniosła inne zarzuty, opierając podstawy apelacji o przepis art. 438 pkt 1 – 3 k.p.k.

Po rozpoznaniu tej apelacji, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 29 grudnia 2021 r., w sprawie IX Ka [...], zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1/ uchylił rozstrzygnięcie o warunkowym zawieszeniu wykonania orzeczonej wobec oskarżonej kary pozbawienia wolności, oddaniu jej pod dozór kuratora oraz orzeczony obowiązek informowania kuratora o przebiegu okresu próby;

2/ w ramach czynu zarzucanego oskarżonej w akcie oskarżenia, uznał P. C. za winną tego, że w okresie od początku sierpnia do początku września 2018 r., dat bliżej nieustalonych, działając ze z góry podjętym zamiarem, ubliżała swojemu synowi J. C. słowami uznanymi powszechnie za obelżywe, to jest popełnienia czynu z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. - i za to na podstawie art. 216 § 1 k.k. i art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzył jej karę 40 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 15 zł;

3/ w ramach czynu zarzucanego oskarżonej w akcie oskarżenia, uznał P. C. za winną tego, że w okresie od początku sierpnia do początku września 2018 r., dat bliżej nie ustalonych, działając ze z góry podjętym zamiarem, szarpiąc swojego syna J. C., naruszyła jego nietykalność cielesną, to jest popełnienia czynu z art. 217 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. - i za to na podstawie art. 217 § 1 k.k. i art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzył jej karę 40 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 15 zł;

4/ na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu tych przepisów sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086) w zw. z art. 4 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. wymierzone oskarżonej P. C. kary grzywny Sąd połączył i orzekł wobec niej karę łączną 50 stawek dziennych grzywny, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 15 zł;

5/ zwolnił oskarżoną od opłaty za obie instancje;

6/ w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego na niekorzyść skazanej wniósł Prokurator Rejonowy w B., który na zasadzie art. 520 § 1 k.p.k. zaskarżył ten wyrok w całości i na podstawie art. 523 § 1 i art. 526 § 1 k.p.k. zarzucił obrazę art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 29 § 1 k.p.k. poprzez wydanie wyroku przez nienależycie obsadzony Sąd w składzie jednoosobowym, podczas gdy Sąd winien orzekać w składzie trzynosobowym.

W konkluzji Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Kasacja Prokuratora była zasadna i to w stopniu oczywistym. Zaskarżony wyrok rzeczywiście zapadł z rażącym naruszeniem przepisów prawa wymienionych w zarzucie kasacji. Ocena tego rodzaju przemawiała za rozpoznaniem środka zaskarżenia w trybie przewidzianym w art. 535 § 5 k.p.k. na posiedzeniu bez udziału stron i uwzględnienie go w całości.

Trafnie podniesiono w kasacji, że w trakcie wydawania wyroku przez Sąd Okręgowy, doszło do obrazu przepisów postępowania stanowiących bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., gdyż Sąd rozpoznający sprawę w postępowaniu odwoławczym był nienależycie obsadzony, a to w składzie jednoosobowym, zamiast trzyosobowym. Trzeba bowiem zauważyć, że wobec przyjęcia w wyroku Sądu I instancji kwalifikacji prawnej przypisanego oskarżonej przestępstwa z art. 207 § 1a k.k., jednoosobowy skład tego Sądu był nieuprawniony. Nadto, skrótowo rzecz ujmując, zaistniała sytuacja nie uzasadniała prowadzenia postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia, lecz śledztwa. Należy przypomnieć, że Prokuratura Rejonowa w B. nadzorowała dochodzenie przeciwko P. C. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. Sąd Rejonowy zmienił opis oraz kwalifikację prawną czynu zarzucanego oskarżonej, przyjmując, że znęcała się ona psychicznie i fizycznie nad swoim synem J. C., nieporadnym ze względu na wiek i stan fizyczny, przypisując tym samym oskarżonej popełnienie typu kwalifikowanego przestępstwa znęcania z art. 207 § 1a k.k.

Przepis art. 207 § 1a k.k. został dodany przez art. 1 pkt 4 lit. b ustawy z dnia 23 marca 2017 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 773) zmieniającej tę ustawę z dnia 13 lipca 2017 r. - i stanowi, że kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

W tej sytuacji materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania przygotowawczego obligował prokuratora do zmiany zarzutu oskarżonej, a następnie do prowadzenia postępowania w formie śledztwa z uwagi na zagrożenie karne przewidziane za popełnienie tego przestępstwa i brzmienie art. 325b § 1 pkt 1 k.p.k. *a contrario*. Tego jednak prokurator zaniechał, natomiast błędną kwalifikację prawną oraz opis czynu konwalidował Sąd I instancji przyjmując, że oskarżona swoim zachowaniem zrealizowała znamiona występku z art. 207 § 1a k.k.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że w przypadku przyjęcia w wyroku sądu I instancji kwalifikacji prawnej przypisanego czynu, która nie uzasadniałaby prowadzenia postępowania przygotowawczego w formie dochodzenia, apelację od takiego orzeczenia rozpoznaje sąd odwoławczy w

składzie trzech sędziów (art. 29 § 1 *in principio* k.p.k.), nawet jeżeli postępowanie przygotowawcze w świetle kwalifikacji czynu przyjętej w akcie oskarżenia, mogło toczyć się w formie dochodzenia (arg. z art. 449 § 2 k.p.k.) *Ratio legis* regulacji zawartej w art. 449 § 2 k.p.k. polega bowiem na umożliwieniu orzekania w instancji odwoławczej przez jednego sędziego z uwagi na wagę i ciężar gatunkowy konkretnej sprawy. W układzie procesowym, w którym przyjęta w akcie oskarżenia kwalifikacja prawna pozwalała nie tylko na prowadzenie, ale i na zakończenie postępowania w formie dochodzenia, jednakże w świetle ustaleń i kwalifikacji prawnej przyjętych przez sąd w wyroku postępowanie przygotowawcze wymagało prowadzenia śledztwa, art. 449 § 2 *in principio* k.p.k. nie powinien znaleźć zastosowania, gdyż w istocie nie chodzi wcale o sprawę o mniejszym ciężarze gatunkowym. Trafność tego poglądu nie budzi wątpliwości zwłaszcza w sytuacji, gdy inna, surowsza kwalifikacja prawna czynu, skutkującą koniecznością prowadzenia śledztwa, była uzasadniona już na gruncie ustaleń faktycznych poczynionych na etapie postępowania przygotowawczego. Nie ulega wątpliwości, że sąd odwoławczy ze względów gwarancyjnych winien każdorazowo dokonywać formalnej weryfikacji trybu postępowania przygotowawczego oraz jego legalności, której to wynik determinuje skład sądu odwoławczego (*por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 2004 r., I KZP 43/03, OSNKW 2004, z. 4, poz. 36; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 grudnia 2021 r., II KK 499/21, LEX nr 3322587; z dnia 20 lutego 2019 r., III KK 624/17, OSNK 2019, z. 7, poz. 33; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 15/21, OSNK 2022, z. 6, poz. 24*).

Niczego w tym zakresie nie zmienia fakt, iż Sąd drugiej instancji po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonej zmienił zaskarżony wyrok, przyjmując w miejsce przypisanego przez Sąd Rejonowy przestępstwa z art. 207 § 1a k.k., dwa odrębne czyny kwalifikowane z art. 216 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k. oraz z art. 217 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., a więc zagrożone znacznie łagodniejszą karą.

W niniejszym postępowaniu nie miał zastosowania przepis art. 14fa ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r., poz. 1023), którą znowelizowano ustawę z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji

kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1842), albowiem wyjątek orzekania w jednoosobowym składzie dotyczy orzekania w sprawach o przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica nie przekracza 5 lat, co nie miało miejsca w rozpoznawanej sprawie.

Wobec wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, obowiązkiem Sądu Najwyższego było uchylenie orzeczenia bez badania związku przyczynowego pomiędzy uchybieniem, a treścią orzeczenia nim dotkniętego.

W konsekwencji Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd II instancji winien ukształtować skład Sądu w zgodzie z przepisami prawa (art. 449 § 2 k.p.k. w zw. z art. 29 § 1 k.p.k.).

[as]